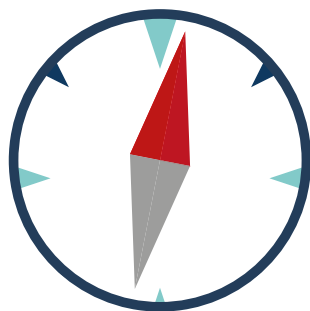

Een RES publiceren op het Digitaal Stelsel Omgevingswet

Het digitaal leesbaar en
bruikbaar maken van een RES

februari 2021

Inhoudsopgave

Inleiding	6
1 Waarom een RES op het DSO publiceren	7
2 Inhoudelijke voorbereiding	8
3 Hoe een RES op het DSO te publiceren	11
4 Tips bij publiceren op het DSO	12
Bijlagen	15

Dit kookboek is een dynamisch product. NPRES verzamelt graag feedback van gebruikers om nieuwe versies te kunnen publiceren met meer ervaringen uit de praktijk.

Inleiding

Het publiceren van een RES is een ogenschijnlijk vanzelfsprekend proces: de RES-regio publiceert het document van de RES op de website naar keuze en verspreidt het naar eigen inzicht via verschillende kanalen. Maar een RES kan ook digitaal gepubliceerd worden op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Het DSO is een plek waar formele besluiten van de overheid digitaal en publieksvriendelijk worden ontsloten. Denk hierbij aan omgevingsvisies, omgevingsplannen, programma's en andere instrumenten uit de Omgevingswet. Het digitaal publiceren van een RES op het DSO is minder vanzelfsprekend en kent een ander proces van publiceren.

Dit kookboek biedt daarom handvaten om een Regionale Energiestrategie (RES) digitaal beschikbaar te stellen voor belanghebbenden en belangstellenden via het DSO. Het biedt inzicht in welke inhoudelijke en technische voorbereiding hiervoor nodig is. Het kookboek is een aanvulling op bestaande handreikingen voor het ontwikkelen en opstellen van een RES.

Het kookboek komt voort uit de ervaring die de RES-regio Zeeland heeft opgedaan met het digitaal publiceren van hun RES. De RES-regio Zeeland heeft de RES zowel als PDF-document gepubliceerd op de Landelijke Voorziening Bekendmaken en Beschikbaar stellen (LVBB) – de formele plek waar officiële overheidsdocumenten gepubliceerd worden – als op het Digitale Stelsel Omgevingswet.

1. Waarom een RES op het DSO publiceren.

Overheden publiceren vanaf de inwerkingtreding van de Omgevingswet officiële documenten via het platform voor overheidspublicaties: de Landelijke voorziening bekendmaken en beschikbaar stellen (LVBB). De LVBB zal vanaf 1 januari 2022 de digitale plek zijn waar bevoegd gezagen (rijk, provincies, gemeenten, waterschappen) besluiten en daarvan afgeleide regelingen over de fysieke leefomgeving publiceren. Als een Omgevingswetbesluit niet op de LVBB staat heeft het geen juridische status en daarom ook geen status voor de Raad van State.

Besluiten komen via deze landelijke voorziening ook in het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO). Het DSO is de plek waar besluiten vanaf 1 januari 2022 op een toegankelijke manier kunnen worden geraadpleegd en bevestigd. Het DSO biedt op die manier gebruiksvriendelijke informatievoorziening over de fysieke leefomgeving. Burgers, belanghebbenden, ondernemers, initiatiefnemers, wijkcomité's, maatschappelijke organisaties en belangengroepen kunnen op het DSO voor elke locatie in Nederland geldende juridische regels en beleid vinden, met betrekking tot de fysieke leefomgeving. Denk aan vragen als "Welke gebieden zijn aangegeven voor windenergie?" of "Mag ik deze boom kappen?". Op termijn zal er via het DSO steeds meer informatie over de leefomgeving kunnen worden ontsloten.

Ook de RES kan via het DSO gepubliceerd worden. Dit dient twee doelen:

1. Het publiceren van een RES op het DSO maakt het voor bevoegd gezagen (provincies, gemeenten, waterschappen) makkelijker om de RES in te bedden en te verankeren in hun eigen omgevingsbeleid. Zij kunnen er straks bij de voorbereiding van omgevingsvisie, -verordening, -plan en -programma beter op voortbouwen.

Om de projecten en plannen uit de RES straks uit te kunnen voeren, zullen gemeenten, provincies en waterschappen de plannen uit de RES verankeren in hun omgevingsvisie, programma, omgevingsverordening en omgevingsplan. Idealiter maken provincies, gemeenten en waterschappen de RES een integraal onderdeel van hun omgevingsbeleid. Zo kan een gemeente de RES bijvoorbeeld onderdeel van de omgevingsvisie maken. Daarmee wordt de juridische basis voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) gelegd. Tegelijkertijd gaat er zo geen informatie uit het RES verloren.

2. Het publiceren van een RES via de digitale standaard STOP TPOD van de omgevingsvisie¹ maakt de RES als document doorzoekbaar op thema's, hoofdlijnen en locaties. Dit stelt burgers, ondernemers, maatschappelijke organisaties en belanghebbenden in staat de RES te vinden én op een handige en eenvoudige manier te doorzoeken. Zoals een webshop doorzoekbaar is op producten in soorten en maten, zo kan een RES – idealiter – worden doorzocht op allerlei thema's rondom de opgave van de RES. Denk aan vragen als: "Wat is de koers van onze gemeente met zon- en windenergie?" of "Is er aandacht voor woningisolatie?" of "Waar zullen windmolens komen te staan in onze regio (zoekgebieden, projectlocaties, enz.)?".

¹ Voor de publicatie van de RES Zeeland is voorjaar 2020 gekozen voor de digitale standaard STOP TPOD voor de Omgevingsvisie als het meest geschikt instrument voor publicatie. Een RES is geen omgevingswetdocument en had dus een 'vehikel' nodig om op LVBB en DSO te kunnen publiceren. Een RES is net als een omgevingsvisie een document met zgn. 'vrije tekst' structuur. Op moment van dit schrijven najaar 2020 is inmiddels een STOP TPOD standaard voor het programma als instrument van de Omgevingswet beschikbaar. Dat heeft als voordeel dat het door elk bevoegd gezag direct als omgevingsdocument kan worden vastgesteld. Omdat het in opzet

Om een RES digitaal bruikbaar te maken voor belanghebbenden en belangstellenden, moet het daarop zijn voorbereid. Het digitaal kunnen doorzoeken van een RES (zoals elk ander document op DSO) stelt eisen aan de digitale opbouw en inrichting van het document. Het moet ten eerste inhoudelijk zijn voorbereid op te verwachten zoekvragen. Zo moet het document kunnen worden doorzocht op thema's als bijvoorbeeld geothermie, windenergie of infrastructuur. Ten tweede moet dit technisch mogelijk gemaakt worden. Het document moet zo worden vormgegeven en opgeslagen dat het in technische zin digitaal doorzoekbaar is. In de navolgende hoofdstukken gaan wij hier nader op in en geven wij zo veel mogelijk praktische handvatten.

2. Inhoudelijke voorbereiding

Om een RES digitaal te kunnen doorzoeken moet daar in de opbouw van het document rekening mee worden gehouden. Stel dat een wijk- of dorpscomité voor windenergie op zoek gaat naar plannen of beleid van de overheid over windenergie aan de hand van trefwoorden als ‘windmolens’, ‘opwek’ of ‘infrastructuur’. Dan is het van belang dat de juiste tekstdelen, tabellen en kaarten in beeld komen die over die onderwerpen gaan. Het digitaal doorzoekbaar maken van de RES vraagt daarom aandacht bij het opstellen van het document. Idealiter al vanaf het begin van het planvormingsproces.

Conceptuele structuur

Voor de opbouw en inrichting van een RES moet vooraf de conceptuele structuur van de RES zijn bepaald. Deze structuur wordt bepaald door zowel de tekstuele beschrijvingen uit de RES, als de plekken of locaties die in de RES worden genoemd. Teksten en kaarten uit de RES worden in het DSO digitaal met elkaar verbonden. Om dat te kunnen doen, moet over die conceptuele structuur – voorafgaand aan het uiteindelijk schrijven van de RES – goed worden nagedacht.

Ook moet een RES in opbouw en inrichting zo in elkaar zitten dat het een volledig en juist antwoord kan bieden op de vragen van de belangstellende of belanghebbende. Deze vragen zijn niet allemaal, maar wel grotendeels voorspelbaar. Naarmate de participatie met burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties intensiever is geweest, is het makkelijker in te schatten welke vragen gesteld zullen worden.

Zoeken in tekst

In het DSO kan in de tekst gezocht worden aan de hand van bepaalde woorden, ofwel zoektermen. Het DSO – ook het Omgevingsloket genoemd – faciliteert geen zoekvragen in een volledige zin, zoals Google dat bijvoorbeeld doet. Zoeken kan met twee typen zoektermen: **thema's en hoofdlijnen**.

Thema's

Op basis van de STOP/TPOD standaarden voor omgevingsdocumenten, zoals de Omgevingsvisie, is het mogelijk stukken tekst te labelen met een ‘thema’. Een stuk tekst wordt een tekstdeel genoemd en kan bestaan uit een kop, een zin, een alinea of een hoofdstuk. De opstellers van de RES bepalen zelf wat tekstdelen zijn. Thema's worden in het DSO gebruikt om trefwoorden of zoektermen aan tekstdelen te verbinden. Deze labels zijn beschikbaar in een waardelijst. Denk aan begrippen als wind, zon, infrastructuur, elektriciteit, laadpalen, warmtebronnen, warmtenetten, etc. De waardelijst (zie bijlage 1) kan worden uitgebreid door eigen labels toe te voegen.

Omdat er tijdens het digitaal publiceren van de RES Zeeland nog geen waardelijst in het DSO beschikbaar was, heeft de RES-regio Zeeland zelf een waardelijst gemaakt. De waardelijst van de RES Zeeland is later verbonden met de inmiddels beschikbare waardelijst in het DSO. De waardelijst die de RES Zeeland zelf heeft gebruikt staat in bijlage 2, evenals de verhouding tot de inmiddels beschikbare waardelijst in het DSO.

Hoofdlijnen

Hoofdlijnen zijn bedoeld om inhoudelijke lijnen herkenbaar en vindbaar te maken die door (delen van) de RES lopen. Tekstdelen van een RES die inhoudelijk samenhangen kunnen worden verbonden met hoofdlijnen.

Voorbeeld: *in teksten van een RES is een hoofddoel voor windenergie geformuleerd en daaraan wordt in tekst verdere inhoudelijke uitwerking gegeven. Er is een hoofdlijn 'hoofddoel windenergie' benoemd, die aan alle tekstdelen wordt gekoppeld die daarover gaan. Zoekt een gebruiker dus op 'hoofddoel windenergie' dan vindt deze alle teksten uit de RES daarover.*

Hoofdlijnen fungeren als rode draden die door een RES lopen. Zij zijn als de spreekwoordelijke breinaald die dwars door de RES gestoken kan worden. Bij hoofdlijnen zal het vaak om doelstellingen, ambities of bepaalde aspecten van beleid gaan. Hoofdlijnen kunnen worden uitgewerkt in subhoofdlijnen en aan tekstdelen worden gekoppeld.

Voorbeeld: *het hoofddoel voor windenergie is inhoudelijk uitgewerkt naar doelen voor opwek van windenergie, maar ook voor de aanleg van infrastructuur voor transport van de opgewekte energie. Onder de hoofdlijn 'hoofddoel windenergie' kunnen dan subhoofdlijnen worden benoemd zoals 'doel opwek wind' en 'doel infrastructuur wind'. Deze subhoofdlijnen worden dan gekoppeld aan de stukken teksten die daar betrekking op hebben.*

Zoeken op de kaart

Een gebruiker kan ook naar informatie op zoek gaan via de digitale kaart in het DSO. Een wijkcomité heeft bijvoorbeeld gelezen dat in de Windhoeker polder mogelijk windmolens worden geplaatst. Door op de Windhoeker polder in de kaart op het DSO te klikken kunnen zij de juiste informatie over de plannen in dat gebied vinden.

Om zulke informatie zichtbaar te maken op de kaart, moeten relevante tekstdelen van de RES – met behulp van de digitale standaard in het DSO – verbonden worden met locaties. Als in de RES bijvoorbeeld is bepaald in welk gebied windmolens zullen worden ontwikkeld, dan moet de beleidstekst aan het betreffende gebied gekoppeld worden. Dat stelt de gebruiker in staat om doelgericht in de kaart te zoeken.

Dit betekent dus dat aan stukken teksten naast thema's en hoofdlijnen ook locaties op de kaart verbonden dienen te worden. In de Omgevingswet en het DSO noemen ze dat de "werkingsgebieden". Als een locatie nog onduidelijk of onbepaald is, dan geldt het hele plangebied als locatie. Dus hoe concreter de locatie waar een tekst aan gekoppeld kan worden, des te beter is de RES straks doorzoekbaar.

Annoteren

Samengevat vraagt het publiceren van een RES om het toekennen van bepaalde informatie aan de stukken tekst waaruit de RES bestaat. Het ordenen van de RES in thema's, hoofdlijnen en locaties (werkingsgebieden) wordt "annoteren" genoemd.

Annoteren in deze vorm is nieuw – ook voor de energietransitie. In een eerdere vorm bestond annoteren al in de ruimtelijke ordening. Zo zijn er bijvoorbeeld structuurvisies gemaakt op basis van wat toen heette "objectgericht beleid opschrijven". In de Wet Ruimtelijke Ordening was bepaald dat ruimtelijke plannen aan bepaalde digitale standaarden moesten voldoen, zodat ze digitaal doorzoekbaar zouden zijn. De website www.ruimtelijkeplannen.nl is bijvoorbeeld onderdeel van het DSO geworden.

De RES Zeeland deed drie belangrijke leerervaringen op met het annoteren van de RES:

1. Annoteren achteraf is lastig. Annoteren biedt de gelegenheid om doelen en aanpak expliciet, samenhangend en consistent te formuleren. Dat pakt beter uit als deels voorafgaand aan en deels tijdens het schrijven van de RES wordt geannoteerd. Lees hier meer over in het volgende hoofdstuk onder 'procesinrichting'.
2. Bereid hoofdlijnen, thema's en locaties (de conceptuele structuur) voor. Om de zoekfunctie voor de gebruiker te laten werken, moeten thema's en hoofdlijnen (lees: zoektermen) en locaties en gebieden consistent en consequent worden geformuleerd, om ze vervolgens tijdens het annoteren te gebruiken. Zonder die voorbereiding zal het annoteren minder consistent zijn en daarmee ten koste gaan van de doorzoekbaarheid van een RES.
3. Annoteren is niet alleen vakinhoudelijk en logisch werk. Annoteren brengt ook anders denken en werken met zich mee. Lees hier meer over in het volgende hoofdstuk. Daarnaast is het raadzaam dat degenen die een RES gaan annoteren (het 'redactieteam') vooraf een cursus in annoteren volgen, zodra die beschikbaar komt. De verwachting is overigens dat – op termijn – software een belangrijke rol gaat spelen bij het annoteren, wat het opstellen van het document zal vergemakkelijken. Dan zal de leverancier naar verwachting ook de bijbehorende cursus annoteren verzorgen.

Het annoteren van een RES lijkt sterk op het annoteren van een omgevingsvisie. De RES is net als een omgevingsvisie een document met een vrije tekststructuur. Het annoteren van een RES wijkt daarentegen sterk af van het annoteren van een provinciale omgevingsverordening of een gemeentelijk omgevingsplan. De omgevingsverordening en het omgevingsplan hebben namelijk een artikelstructuur. Het annoteren van een document met een artikelstructuur stelt andere eisen.

3. Hoe een RES op het DSO te publiceren

Het publiceren van een RES op het DSO vraagt om een aantal belangrijke stappen. Deze stappen zijn een aanvulling op de Handreiking 1.1 over procesaanpak en projectorganisatie van het Nationaal Programma RES.

1. Inhoudelijke structuur: thema's, hoofdlijnen en locaties/werkingsgebieden benoemen

Een RES maken is een ingewikkeld proces, met enerzijds maatschappelijke, economische, bestuurlijke en communicatieve aspecten en anderzijds een groot aantal betrokken partijen. Om de complexiteit van de RES toegankelijk te maken, is het belangrijk dat deze een duidelijke opbouw en structuur heeft. Het benoemen van thema's, hoofdlijnen en locaties/werkingsgebieden helpt daarbij. Ook houdt het alert op consistent taal- en woordgebruik. Zo wordt voorkomen dat bijvoorbeeld de termen 'windmolen' en 'windturbine' door elkaar worden gebruikt.

Bepaal de thema's, hoofdlijnen en locaties/werkingsgebieden met een multidisciplinair team. Ieder heeft een eigen oriëntatie en specialisatie, zoals windenergie, zonne-energie, warmte in de gebouwde omgeving, ruimtelijke ordening, landschap, infrastructuur, etc. Voor de integraliteit van de RES (en breder de Omgevingswet) is het belangrijk dat verschillende aspecten van de leefomgeving worden meegewogen. Daarvoor is samenwerking nodig. Van de individuele teamleden vraagt het de bereidheid om te ontstijgen aan de eigen sectorale blik en specialismen, zodat dezelfde 'taal' wordt gesproken. Dit kan bij het begin van het proces extra tijd kosten, maar dat zal zich uiteindelijk terugverdienen. Ook wordt het eindproduct als geheel kwalitatief beter.

Deze activiteit en het daadwerkelijk annoteren brengen voortdurend de vraag met zich mee wat de (kern-)boodschap is van de RES: wat is het doel, waar gaat het over en hoe concreet is de RES op dat vlak? Het doel van het annoteren is niet om het beleidsproces in een keurslijf te dwingen, maar om de doorzoekbaarheid en vindbaarheid van de RES te vergroten. Dat vergt helderheid en het expliciet maken van beleid.

Thema's

- Neem vooraf kennis van de bestaande lijsten met thema's in bijlagen 1 en 2. Bij de STOP/TPOD² voor de omgevingsvisie is een waardelijst met thema's beschikbaar (zie bijlage 1). Deze is niet limitatief en kan worden uitgebreid met eigen aanvullingen. Let op: de waardelijst is bij DSO nog in ontwikkeling. Haak aan bij de laatst gepubliceerde versie. Omdat deze waardelijst tijdens het digitaal publiceren van de RES Zeeland nog niet beschikbaar was, heeft de RES-regio zelf een waardelijst gemaakt. De waardelijst van de RES Zeeland is later verbonden met de inmiddels beschikbare waardelijst in het DSO (bijlage 2). Deze ervaring laat zien dat de bestaande waardelijst niet volstaat om de gewenste thema's in een RES te beschrijven. Wel kan de ervaring worden gebruikt om een gezamenlijke basislijst toe te passen met (uitbreidbare) thema's die door andere regio's kan worden gebruikt.
- Stel met elkaar vast welke selectie van thema's voor je eigen RES zal worden gebruikt. Het vaststellen van deze selectie betekent dat bij de annotatie van elk

² Voor het valideren en publiceren van Omgevingswetbesluiten zijn een standaard en informatiemodellen voor overheidspublicaties ontwikkeld. Zoals de Standaard voor officiële publicaties (STOP) en de bijbehorende toepassingsprofielen (TPOD). Zie <https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/digitaal-stelsel/aansluiten/standaarden/stop-tpod-imop/>

tekstdeel, elke kaart, tabel of afbeelding van het RES moet worden bepaald welke van deze thema's daaraan gekoppeld dient te worden.

- Evalueer tussentijds de selectie van thema's en stel de lijst en de annotaties bij. Net als bij het bepalen van de hoofdlijnen zal tijdens het schrijven van de RES vaak blijken dat thema's niet worden gebruikt of juist aangevuld moeten worden. Al gemaakte annotaties zullen dan moeten worden aangepast. Ook hier is goede voorbereiding daarom belangrijk, om iteratieslagen zo veel mogelijk te beperken.

Hoofdlijnen

- De hoofdlijnen zijn de rode draden die door een RES lopen. Bepaal vooraf wat de hoofdlijnen en subhoofdlijnen zijn.
- Denk bij het bepalen van hoofdlijnen aan doelstellingen, ambities of bepaalde aspecten van het beleid. Het is daarom nuttig om de volgende vragen te overwegen: wat is de kernboodschap van mijn RES, wat zijn de doelen, en waaraan raken die? Die doelen kunnen elk als hoofdlijn worden benoemd en aan de relevante tekstdelen, afbeeldingen en kaarten worden gekoppeld. Hoofdlijnen kunnen bovendien worden uitgewerkt in subhoofdlijnen.
- Vaak zullen de hoofdlijnen tijdens het proces van het schrijven van een RES bijgesteld of aangevuld moeten worden. Om dat zoveel mogelijk te beperken is een goede voorbereiding belangrijk. Het tussentijds evalueren van de hoofdlijnen blijft echter van belang.

Locaties en werkingsgebieden

Met locaties en werkingsgebieden kan worden aangegeven op welk gebied een tekstdeel uit de RES betrekking heeft. Zo kan een gebruiker naar informatie op zoek gaan via de digitale kaart.

- Benoem de locaties en gebieden waarop tekstdelen uit de RES naar verwachting betrekking zullen hebben. Dat zijn in de regel gebieden. Denk hierbij aan de RES-regio zelf of de afbakening van het (zoek-)gebied waar windmolens zullen komen te staan. Voorbeelden van locaties kunnen de plekken zijn waar een grondstation komt of waar een mast van een windmolen komt te staan. Alle locaties en gebieden worden bij voorkeur in de vorm van een afgebakend vlak (en niet in de vorm van een punt of een lijn) aangegeven.
- Geef bij locaties en gebieden aan of ze indicatief of exact zijn. Bij het schrijven van de RES zal blijken dat het maatschappelijk en politiek bestuurlijk niet altijd mogelijk is om exact aan te geven wat op welke plek staat te gebeuren. Dan past het beter om een locatie 'ongeveer' aan te duiden, in plaats van 'precies'. Het DSO biedt daarvoor de mogelijkheid met een 'indicatieve locatieaanduiding'.
- Evalueer de lijst met locaties en gebieden tussentijds regelmatig. Bij het annoteren van de RES kunnen nieuwe locaties naar voren komen, of kan blijken dat er geen overeenstemming bereikt kan worden over bepaalde locaties. Dan zal het nodig zijn om de lijst met locaties en gebieden aan te passen. Belangrijk daarbij is dat de beleidsinhoudelijke experts en de GEO-experts vanaf het begin nauw met elkaar samenwerken.
- Het bepalen van locaties en werkingsgebieden zal naar verwachting worden gedaan tijdens het maken van de RES, en moet aanvullend worden uitgewerkt in een Omgevingsverordening en/of een Omgevingsplan. Omdat een RES een zelfbindend instrument is, wordt de inhoud ervan juridisch pas geldig als die wordt verankerd in instrumenten van de Omgevingswet (omgevingsplan, verordening).

2. Opmaak en indeling

Het is belangrijk bewust stil te staan bij indeling en opmaak van de RES. Bij publicatie van de RES op het DSO zijn beiden van belang.

- Sta bij de indeling van het document stil bij de toegankelijkheid ervan voor belanghebbenden en belangstellenden. Een RES is vormvrij. Dat geeft in beginsel alle ruimte om in het regionale proces tot een document te komen dat een goede weergave is van wensen, mogelijkheden, ideeën en beperkingen. Hou bij de indeling van de RES direct en pro-actief rekening met de toegankelijkheid en doorzoekbaarheid. Veelal zal de RES rond onderwerpen zijn opgebouwd zoals bijvoorbeeld elektriciteit, wind, zon, warmte, gebouwde omgeving en/of mobiliteit. Een opbouw naar geografie is ook mogelijk.
- Kies de koppen met aandacht en sluit daarbij zoveel mogelijk aan bij de lijst met thema's. Binnen hoofdstukken en paragrafen kunnen koppen worden gebruikt. Die geven structuur voor de lezer van de RES, maar zijn ook van belang voor het annoteren van de RES. Koppen zijn een visueel hulpmiddel om een tekst te ordenen en toegankelijk te maken, maar worden zelf ook geannoteerd. Bij het annoteren wordt gewerkt met ordening en opdeling van teksten in tekstdelen. Dat zal in een cursus annoteren nader worden toegelicht.

3. Data, afbeeldingen en tabellen

Voor het maken van een RES is veel (beleids)informatie nodig. Om te beginnen informatie over de huidige situatie. Denk aan informatie over de geschiktheid van bodem en ondergrond voor aanleg van infrastructuur, over de kwaliteit van natuur en landschap, of over cultuurhistorisch waardevolle elementen. Informatie kan ook een historisch perspectief geven. Dat is in maatschappelijk gevoelige thema's soms relevant. Informatie kan ook worden gebruikt om toekomstscenario's te verkennen. Bijvoorbeeld de afstand inzichtelijk maken tussen de mogelijke locatie voor windmolens en de dichtstbijzijnde woonwijk. Ook dient informatie in een RES ter onderbouwing van de gekozen koers. Denk bijvoorbeeld aan de digitale analysekaarten, aangeboden door NPRES aan de 30 RES-regio's.

Informatie heeft allerlei vormen – data, afbeeldingen, tabellen en kaartmateriaal – maar uiteindelijk staat de inhoud centraal.

- Wees selectief in het gebruik van data en wees helder en transparant in het aangeven van de gebruikte databronnen. NPRES heeft bijvoorbeeld data verzameld die regio's kunnen gebruiken om een RES te maken. Data stelt een RES-regio in staat om een beeld te vormen van de feitelijke situatie op de grond, in de bodem, op het water, in de lucht, etc. Data maakt feiten, patronen en trends zichtbaar en biedt een zekere objectiviteit. Data vormt daarmee een belangrijke objectieve basis in een politiek-maatschappelijke omgeving die soms subjectief gedreven is. Tegelijkertijd is data overvloedig beschikbaar en kan in het nadeel werken als men door de bomen het bos niet meer ziet.
- Wees bewust en selectief in het opnemen van afbeeldingen en tabellen. In een RES kunnen allerlei afbeeldingen en tabellen worden gebruikt. Deze kunnen de boodschap en de bedoeling van het RES onderbouwen en illustreren. Hiervoor geldt hetzelfde als voor data.
- Zet kaartmateriaal bewust in. Omgevingsbeleid draait om het toedelen van functies aan gebieden: waar wonen we, waar werken we en hoeveel plek is er voor welk soort activiteit? En hoe past de RES daarin? Dat wordt met kaartmateriaal zichtbaar: kaarten zeggen soms meer dan vele woorden. Locaties en werkingsgebieden maken tastbaar wat op welke plek gaat gebeuren.

4. Proces

Hoe maken we annoteren onderdeel van het RES-proces? Zoals eerder genoemd is het belangrijk om annoteren zoveel mogelijk voorafgaand aan het schrijven van de RES te doen.

Dat geldt vooral voor het bepalen van de hoofdlijnen, omdat deze uitdrukking geven aan doelstellingen, ambities of bepaalde aspecten van beleid. Het formuleren van de (sub)hoofdlijnen werpt automatisch vragen op over de boodschap en de doelen van de RES. Belangrijke vragen om aan het begin van het proces te beantwoorden. Daarom is het zaak om eerst de hoofdlijnen te bepalen, zodra het beleid zich enigszins aftekent. Zo wordt het beleid consistent, doorzoekbaar en vindbaar.

Het is nuttig om ook thema's en locaties of werkingsgebieden gelijktijdig met de hoofdlijnen te formuleren. De praktische gevolgen van later in het proces toevoegen hiervan zijn echter minder ingrijpend dan bij hoofdlijnen.

Vervolgens is de inpassing van annoteren afhankelijk van de manier waarop het RES-proces wordt ingericht. Daar zijn meerdere varianten in mogelijk. Hieronder staan drie hypothetische varianten beschreven, om de verschillen te laten zien. Elke variant laat zien hoe annoteren kan worden ingepast.

Proces RES vorming	Hoe annoteren inpassen
<ul style="list-style-type: none">• Geleidelijk proces• Stap voor stap invullen• Draagvlak bouwen en behouden	<ul style="list-style-type: none">• Voorbereiding per stap• Meebewegen en bijstellen
<ul style="list-style-type: none">• Resultaatgericht proces• Gericht op operationeel resultaat• Draagvlak vooral professioneel gericht	<ul style="list-style-type: none">• Aan het begin van proces annoteren voorbereiden• Plek opeisen
<ul style="list-style-type: none">• Zoekend proces• Gericht op vinden van gezamenlijke lijn• Draagvlak vooral professioneel gericht	<ul style="list-style-type: none">• Annoteren lastig in te bouwen• Annoteren vooral gedurende proces• Waarde in feedback op helderheid van resultaat

Geleidelijk proces

In een geleidelijk proces heeft annoteren vooraf een structurerende werking en levert het gedurende het proces bruikbare feedback op over de helderheid en consistentie van de RES.

De RES-regio Zeeland heeft een geleidelijk proces gevolgd. Daar ligt deels historie aan ten grondslag. De regio Zeeland is gewend om met verschillende overheden samen te werken aan maatschappelijke en bestuurlijke vraagstukken, zowel in het sociaal domein als in de ruimtelijke ordening. De regio was al een proces gestart voor de energietransitie en heeft het RES-proces daarop laten aansluiten. Er wordt

stap voor stap gewerkt terwijl men oog houdt voor opbouw en borging van draagvlak bij betrokken partijen en belanghebbenden.

De RES-regio Zeeland heeft middels de praktijkproef ervaren hoe lastig annoteren achteraf is, met name voor het bepalen van de hoofdlijnen. Het bepalen van hoofdlijnen betekende het achteraf aanbrengen van een structuur in de RES die vooraf niet was gemaakt. Als de regio het annoteren had voorzien, dan hadden zij zich vooraf beter kunnen voorbereiden op hoofdlijnen, thema's en locaties. Ook hadden zij de leerervaring met het annoteren uit elke stap kunnen gebruiken om de volgende stap verder aan te scherpen. Immers, annoteren maakt expliciet wat wel, niet of half helder is.

Snel en resultaatgericht proces

In een snel en resultaatgericht proces werken de partners gericht toe naar een concrete invulling van de opgave. Dat vraagt vroeg in het proces om inhoudelijke expliciteit en helderheid. Dat betekent praktisch dat de hoofdlijnen bij voorkeur direct aan het begin bepaald worden. Hetzelfde geldt voor de thema's en locaties.

Het is raadzaam om het annoteren in deze procesvariant direct aan het begin te verankeren in de projectorganisatie en in het proces te beleggen. Annoteren tijdens het proces is in deze variant lastiger en kan tot ongewenste vertragingen leiden. Het annoteren kan ook in deze variant een structurerende werking hebben en de deelnemers aan het proces van feedback voorzien.

Zoekend proces

In een zoekend proces zoeken de partners – zowel op inhoud als in het krachtenveld – met elkaar waar zij de gemeenschappelijke lijn kunnen vinden. In deze zoekende variant kan de koers tijdens het proces makkelijk veranderen. Het vooraf annoteren heeft dan weinig houvast aan een stapsgewijze aanpak. Thema's kunnen worden geïnventariseerd, maar het bepalen van hoofdlijnen en locaties kan in deze context niet. Het annoteren zal vooral reactief zijn. Dat kan betekenen dat de spiegelende werking van het annoteren tijdens het proces in deze context sterker is dan in de andere varianten. Om die reden moet ook hier het annoteren goed in de projectorganisatie zijn verankerd. Deelnemers en annoteerders moeten goed op inhoud en rol worden voorbereid.

De varianten tonen verschillende manieren waarop het annoteren in het proces van RES-planvorming kan worden ingepast, zoals het schema hieronder laat zien. De keuze voor een procesinrichting wordt in ieder RES-proces gemaakt, het annoteren is daar nu als onderdeel aan toegevoegd.

Stem het annoteren dus expliciet af op de manier waarop het RES proces wordt ingericht en aangevlogen. Doe dit idealiter vooraf, omdat het lastiger is om dat tijdens of na het proces alsnog te doen.

5. Projectorganisatie

Om het annoteren van de RES onderdeel van de projectorganisatie te maken zijn een aantal aspecten van belang:

a. *Combineer verschillende vakdisciplines*

- De beleidsmedewerkers die betrokken zijn bij het RES-proces. Dit zijn mensen die kennis hebben van en zicht hebben op de uitvoeringspraktijk. Om te kunnen annoteren moet een medewerker inhoudelijk doorgronden waar het over gaat en wat mogelijke consequenties in de uitvoering kunnen zijn.
- Nauwe betrokkenheid van geo-medewerkers. Zij hebben kennis van- en ervaring met het werken met digitaal kaartmateriaal en met het verbinden van kaart en tekst. Veel geo-medewerkers hebben bovendien kennis van de materie en zijn vertrouwd met digitalisering en fysieke leefomgeving. Zij beschikken daarnaast over praktijkervaring met gangbare ICT tools en applicaties in het fysieke domein.
- Betrokkenheid van informatiemanagement. De informatieanalist is in staat om de structuur van een RES te doorzien, zowel tekstueel als geografisch. Ook zijn zij gewend te werken op het raakvlak van vakinhoud enerzijds en informatie en digitalisering anderzijds. Het organiseren van de beschikbaarheid van data en het meedenken over het gebruik daarvan is daar vaak al belegd. Zij kunnen ook de technische expertise van ICT en/of de geo-medewerkers inroepen. ICT-experts leggen de technische verbinding met het DSO. In de praktijk is dat vaak een geleidelijk proces, omdat het meestal niet in een keer goed gaat.
- Betrokkenheid van juridische expertise. Kennis van de Omgevingswet en de rol van het DSO daarbij is vereist. De jurist beoordeelt of een beleidstekst juridisch klopt.

b. Combineer een mix aan karakters

Een mix van karakters is nodig omdat annoteren 'anders werken' vraagt. Daarvoor zijn niet alleen diverse vakdisciplines nodig, maar ook een verscheidenheid in karakter. Zowel mensen die van de inhoud zijn ("het moet wel kloppen") als medewerkers die meer resultaatgericht zijn ("prima discussie en waar leidt dit toe?") zijn nodig. Dat geldt ook voor de benodigde mix van denkers en doeners.

c. Bereidheid tot anders werken

Van elke collega die meedoet aan het annoteren is bereidheid tot anders werken nodig. Annoteren vraagt niet alleen uitvoeringskennis maar ook analytisch vermogen. Het vraagt ook om integraal en interdisciplinair denken en kijken. Annoteren vraagt niet om verhullend taalgebruik maar juist om heldere, expliciete keuzes.

d. Open communicatie

Een team is alleen een team als de leden het doel en de aanpak delen. Samen een opleiding annoteren volgen verbindt, maar ook heldere positionering in de projectorganisatie en in het proces. Open communicatie is daarvoor een noodzakelijke voorwaarde. Maak en houd het proces van annoteren transparant.

6. Communicatie

Communicatie is een belangrijk onderdeel van het RES-proces. Hieronder volgen enkele suggesties voor de communicatie over annoteren. Deze suggesties betreffen de communicatie met de partners in het proces en binnen de organisatie.

In de communicatie met de deelnemende partners is het belangrijk vast te stellen dat de RES digitaal bruikbaar moet zijn om twee redenen. Ten eerste dat de RES bruikbaar moet zijn voor de bevoegde gezagen om het in de ontwikkeling van hun omgevingsbeleid te kunnen opnemen en uitwerken. Ten tweede dat burgers en belanghebbenden informatie uit de RES digitaal moeten kunnen zoeken en vinden.

Het is raadzaam om dit aan het begin van het proces goed door te spreken, omdat het digitaliseren van de RES consequenties heeft voor de inrichting van het RES-proces en de manier van werken daarbinnen. Annoteren vraagt bijvoorbeeld om integraliteit en het expliciet maken van beleid. Daarvoor kan gebruik worden gemaakt van de verschillende communicatiemiddelen die NPRES heeft ontwikkeld rond het digitaliseren en annoteren van de RES. Denk aan de flyer voor bestuur en management, diverse webinars voor geïnteresseerden en deze handleiding zelf.

Omdat het annoteren spanning kan opleveren als onderdeel van het RES-proces, is het belangrijk dat de communicatie erover gedurende het proces regelmatig plaatsvindt. Onthoud dat de spanning meestal niet voortkomt uit het annoteren zelf, maar voortkomt uit de spanning in het RES-proces tussen enerzijds het doel om de RES transparant, expliciet en doorzoekbaar te maken en anderzijds de soms begrijpelijke politieke maatschappelijke behoefte om sommige zaken niet al te expliciet te maken.

Bij het communiceren binnen de projectorganisatie over het publiceren van de RES zijn drie punten belangrijk:

1. Bespreek met de betrokkenen in de projectorganisatie het annoteren van het RES-document goed door:
 - Wat is annoteren?
 - Wat betekent annoteren voor de manier van werken?
 - De rol en de plek in het RES-proces
 - Wat hebben we partners verteld? Is het management geïnformeerd?
2. Degenen die gaan annoteren – de annoteerders – hebben minimaal een basis-cursus nodig. Deze cursussen zullen naar verwachting door diverse aanbieders worden aangeboden en geeft het team praktische handvatten om te annoteren.
3. Als derde punt is het belangrijk om het annoteren en de annoteerders gedurende het proces te blijven steunen. Dat is: waardering geven voor hun werk, benoemen dat zij een belangrijke bijdrage leveren aan de kwaliteit en aan de bruikbaarheid van de uiteindelijk vast te stellen RES.

4. Tips bij publiceren op het DSO

- Bereid het annoteren zoveel mogelijk voor, voorafgaand aan het daadwerkelijk schrijven van de RES.
- Bepaal zoveel mogelijk vooraf wat de hoofdlijnen en subhoofdlijnen zijn.
- Stel met elkaar vast welke thema's uit de beschikbare waardelijst voor de RES zullen worden gebruikt. Vul deze lijst aan waar nodig.
- Benoem de locaties c.q. werkingsgebieden in de regio waarop de RES naar verwachting betrekking zal hebben.
- Geef bij locaties en gebieden aan of ze indicatief of exact zijn.
- Evalueer tussentijds hoofdlijnen, thema's en locaties of gebieden.
- Maak een indeling die het document toegankelijk maakt voor belanghebbenden en belangstellenden.
- Zorg dat de koppen en kopjes duidelijk aangeven waar de tekst over gaat, in de wetenschap dat ook de kopjes worden geannoteerd.
- Gebruik data selectief; te veel is contraproductief.
- Wees om dezelfde reden bewust en selectief in het opnemen van afbeeldingen, tabellen en kaartmateriaal.
- Stem het annoteren af op de inrichting van het RES proces; doe dat vooraf.
- Veranker het annoteren en de annoteerders goed in de projectorganisatie.
- Bedenk vooraf welke deelnemende overheidsorganisatie danwel marktpartij het praktische annoteer werk gaat uitvoeren.
- Voor de projectorganisatie is nodig: betrokkenheid van verschillende vakdisciplines, een mix aan karakters, bereidheid van elke annoteerder tot anders werken en een team waarvan de leden doel en aanpak delen.
- Communiceer met betrokken partijen en partners nadrukkelijk het wat en waarom van annoteren.
- Betrek in een vroeg stadium met name collega's uit het RO-werkveld en uit de GEO-hoek omdat zij al veel ervaring hebben met annoteren en vaak ook al de hiervoor benodigde software in huis hebben.
- Communiceer binnen de projectorganisatie over wat en waarom, werkwijze en manier van werken, rol en beoogd resultaat.
- Zorg voor een opleiding voor de annoteerders. En steun hen actief in dit nieuwe werkveld.

Bijlagen

Een toelichting op de opbouw en onderlinge samenhang van de bijlagen.

Bijlage 1

Bijlage 1 bevat de waardelijst met labels ofwel thema's zoals opgenomen in de standaard STOP en toepassingsprofiel TPOD versie 1.0.3 voor Omgevingsvisie. De thema's staan op alfabetische volgorde.

Let op: de waardelijst kan bij DSO nog in ontwikkeling zijn. Haak steeds aan bij de laatst bekende en gepubliceerde versies.

Bijlage 2

De waardelijst uit bijlage 1 was nog niet beschikbaar toen de RES Zeeland werd geannoteerd in de eerste proef voor publiceren met de STOP TPOD versie 0.98.3. De RES-regio Zeeland heeft daar een eigen lijst met thema's voor gemaakt, mede op basis van input van de voorzitters van de sectortafels. Er bestaan daarom lijsten naast elkaar: de lijst met thema's volgens de waardelijst TPOD versie 1.0.3 en een lijst met Zeeuwse thema's uit vrije keuze. Bijlage 2 toont de relatie tussen de twee lijsten.

Bijlage 2 bestaat uit drie onderdelen die weergeven hoe de relatie er uit ziet tussen de Zeeuwse thema's uit vrije keuze en de waardelijst STOP TPOD standaard versie 1.0.3 voor Omgevingsvisie:

- Bijlage 2 geeft het overzicht van thema's uit waardelijst versie 1.0.3 die aan Zeeuwse thema's uit vrije keuze gekoppeld konden worden;
- Bijlage 2.b geeft het overzicht van thema's uit waardelijst versie 1.0.3 die niet aan Zeeuwse thema's uit vrije keuze gekoppeld konden worden;
- Bijlage 2.c geeft het overzicht met Zeeuwse thema's vrije keuze die niet gekoppeld konden worden aan de thema's uit de waardelijst bij standaard STOP en toepassingsprofiel TPOD versie 1.0.3.

Bij de vrije keuzes staat een getal tussen haakjes (x). Dit is een indicatie van het aantal keer dat deze vrije keuze is toegekend tijdens de eerste praktijkproef. Bij geen vermelding is dit (1).

Bijlage 2 illustreert dat de bestaande waardelijst in bijlage 1 niet volstaat om de gewenste thema's in een RES te beschrijven. Daarom is het goed dat RES regio's ook naar bijlage 2 kijken. Wellicht kan dat leiden tot een gezamenlijke basislijst van thema's als aanvulling op de waardelijst.

Bijlage 1 – Waardelijst STOP TPOD

Deze waardelijst bevat de labels ofwel thema's zoals opgenomen in de standaard STOP en toepassingsprofiel TPOD versie 1.0.3 voor Omgevingsvisie.

A

Aardkundige waarden
Afval
Algemeen
Archeologie
Asbestverwijdering

B

Bedrijventerreinen
Bereikbaarheid
Beschermd stads- en dorpsgezicht
Bestaande bouw
Bijzonder reliëf landschap
Biodiversiteit
Biomassa
Bodem
Bodem stortplaats
Bodemdaling
Bodemenergiesystemen
Bodemkwaliteit
Bouwwerken
Bouwwerkinstallaties
Bouwwerkzaamheden
Brandveilig gebruik bouwwerken
Bruikbaarheid

C

Circulaire economie
Cultureel erfgoed
Cultureel erfgoed en landschap
Cultuurlandschappen

D

Dagrecreatie
Detailhandel
Drinkwater
Duurzaamheid

E

Ecologie
Economisch vestigingsklimaat
Energie
Energie label
Energieopwekking
Energietransitie
Externe veiligheid

F

Fiets en wandelroutes
Fietsinfrastructuur en wandelpaden
Financiële zekerheid

G

Gebouwen
Gebruik van bouwwerken
Gebruiksfunctiewijziging
Geluid
Geluid van activiteiten
Geluid van industrieterreinen
Geluid van luchthavens en luchtvaart
Geluid van spoorwegen
Geluid van wegen
Geothermie
Gesloten of voormalige stortplaats
Geur
Geur van agrarische activiteiten
Geur van industriële activiteiten
Geur van rwzi's
Gezondheid
Glastuinbouw
Grondwater(bescherming)

H

Handhaving en uitvoering
Heffingen
Hoogspanningsnet

I

Infrastructuur

J

Jachthaven

K

Kabels en leidingen
Kleinschalig besloten landschap
Kleinschalige recreatie
Klimaat
Klimaatadaptatie
Klimaatmitigatie
Kostenverhaal

L

Landbouw
Landelijke functies
Landschap
Landschappelijke waarden
Leidingen
Leisure
Lichthinder
Logistiek
Luchthavens
Luchtkwaliteit

M

Marien
Mijnbouw
Milieu algemeen en overige milieuaspecten
Milieueffectrapportage
Militaire infrastructuur
Monitoring

N

Natuurbegraven
Natuurbeheer
Natuurbescherming
Natuurgebieden
Natuurlijke hulpbronnen
Natuurnetwerk
Nieuwbouw

O

Ontgrondingen
Open stortplaats
Openbare buitenruimte
Oppervlaktewater(bescherming)
Overgangsrecht
Overige natuur

P

Procedures
Procedures aanwijzing locaties rijkstaken
Procedures bevoegd gezag en betrokkenheid omgevingsvergunning
Procedures digitaal stelsel omgevingswet
Procedure projectprocedure

R

Recreatie en toerisme
Recreatiewoning
Regionale samenwerking
Regionale woonagenda
Risico's van branden, rampen en crises
Ruimtelijke aspecten
Ruimtelijke kwaliteit
Ruimte voor toekomstige functies

S

Schade
Sloopwerkzaamheden
Spoorwegen
Stedelijke functies

T

Tijdelijke bouwwerken
Toegankelijkheid
Toerisme
Trillingen

V

Vaarwegen
Veehouderij
Veiligheid
Verblijfsrecreatie
Verbouw
Verplaatsen van bouwwerken
Vollegrondteelt
Voorkeursrecht en onteigening
Voorzieningen
Vrijkomende (agrarische) bebouwing

W

Waardevol open landschap
Water en watersystemen
Waterkracht
Wateroverlast
Waterschaarste
Watersystemen
Waterveiligheid
Wegen
Werelderfgoed
Wind
Wonen
Woon- en leefklimaat

Z

Zon
Zwemwaterkwaliteit

Bijlage 2 – Waardelijst STOP TPOD en de lijst met vrije thema's

Bijlage 2.a – Overzicht van de thema's uit waardelijst versie 1.0.3 die aan Zeeuwse thema's uit vrije keuze gekoppeld konden worden

Thema volgens Waardelijst STOP/TPOD versie 1.0.3	Thema volgens vrije keuze
Thema uit Waardelijst die gebruikt is voor thema uit vrije keuze	
Asbestverwijdering	asbest
Bedrijventerreinen	bedrijventerreinen (2), chemische clusters, elektrolysefabriek (3), energie intensieve bedrijven, energie-intensieve industrie, grondstof intensieve bedrijven, grotere industrie, havengebied (2), industrie (16), industriële gebieden, industriële toepassingen, industrieplatform SDR, North Sea Port (4), procesindustrie, Sloegebied, verduurzaming Zeeuwse industrie, zeehaven, Zeeuwse industrie, zware energie-intensieve industrie
Bereikbaarheid	Bereikbaarheid (2), Stadsdistributie (2)
Biodiversiteit	biodiversiteit
Biomassa	biomassa (6), lokale biomassa (2), mestvergisting, vergisting laagwaardige biomassa
Bodem	bodem (2), CCS (3), Clean Underground Sustainable Transport, CUST (4), CO ₂ opslag (2), Duurzaam GWW (7), grondgebonden, landbouwgrond, meervoudig landgebruik, tuinbouw
Bodemenergiesystemen	geothermie (4), ondiepe geothermie
Circulaire economie	Circulair, circulaire economie (2), circulaire grondstoffen, Duurzaam inkopen (3)
Duurzaamheid	aardgasvrij (16), Duurzaam GWW (7), Duurzaam inkopen (3), duurzaamheid, duurzaamheidsopgave, duurzame economische ontwikkeling, duurzame elektriciteit (2), duurzame energie (10), duurzame energieprojecten, duurzame grondstof, duurzame infrastructuur, duurzame initiatieven, duurzame mobiliteitsstrategie, duurzame warmte (3), duurzame waterstof, Elektrische voertuigen (14), groen gas, groen produceren, groene stroom (2), groene waterstof (4), hergebruik CO ₂ , hernieuwbare bron, hernieuwbare elektriciteit (6), hernieuwbare energie, verduurzamen, verduurzamen processen, verduurzaming (25), verduurzaming industrie, verduurzaming logistieke sector (2), verduurzaming personenmobiliteit (2), verduurzaming Zeeuwse industrie, zero emissie vaart (2)
Economisch vestigingsklimaat	duurzame economische ontwikkeling

Thema uit Waardelijst die gebruikt is voor thema uit vrije keuze

Energie	aquathermie (7), brandstof (3), CO ₂ -vrije energiedragers, duurzame elektriciteit (2), duurzame energie (10), duurzame energieprojecten, duurzame warmte (3), elektriciteit (9), elektriciteitsaanbod, elektriciteitsgebruik, elektriciteitsverbruik (2), elektriciteitsvraag (2), elektrificatie (4), Elektrisch (2), elektrolyse (3), elektrolysefabriek (3), energie intensieve bedrijven, energieambitie, energiebesparing (33), energiedrager (5), energie-intensieve industrie, energielandschap, energieopslag (5), energiesysteem, energiesysteemefficiëntie (2), energietransport, energieverbruik (22), energieverliezen, energievoorziening, energievraag (4), gasverbruik (3), getijde energie (2), groene stroom (2), hernieuwbare elektriciteit (6), hernieuwbare energie, hogetemperatuurwarmte (3), hoogwaardige warmte, industriële restwarmte, kernenergie, offshore energie, osmose (2), Power to Heat, P2H (2), regelbaar CO ₂ -vrij vermogen (2), Regionale Structuur Warmte, RSW, RES-regio, restwarmte (6), restwarmte industrie, stadsverwarming, thorium, Transitievisie Warmte, TVW (22), vermindering gebruik fossiele brandstoffen, verwarming gebouwen, verwarming woningen (2), warmte (36), warmtebronnen, warmtepompen (12), warmtetransitie, warmtevraag (3), windenergie (19), Zeeuwse energieverbruik, zonne-energie (24)
Energieopwekking	brandstofcellen, energieopwekking (2), kleine windmolens, windmolenpark, zonnepanelen (2), zonneparken, zon-PV (2)
Energietransitie	energietransitie (3), RES-regio
Gebouwen	commercieel vastgoed (2), gebouwde omgeving (28), gebouwen (23), gebouwgebonden, particuliere woningbouw (2), publiek vastgoed (2), recreatief vastgoed (3), sociale woningbouw (2), verwarming gebouwen
Geothermie	geothermie (4), ondiepe geothermie
Glastuinbouw	glastuinbouw (3), glastuinbouw Zeeland (2), glastuinbouwbedrijven, glastuinbouwclusters, klimaatneutrale glastuinbouwsector, tuinbouw
Hoogspanningsnet	150kV-verbinding, 380 kV, 380kV-aansluiting
Infrastructuur	150kV-verbinding, 380 kV, 380kV-aansluiting, buisleidingen, buisleidingen infrastructuur (4), Clean Underground Sustainable Transport, CUST (4), CO ₂ transportinfrastructuur, Duurzaam GWW (7), duurzame infrastructuur, elektriciteitsnet (16), elektriciteitsnetwerk, energieopslag (5), energietransport, gasleidingen, Gasnet, infrastructuur (20), Laad infrastructuur (10), Laadpunten (10), landelijke net, landelijke transportinfrastructuur, midden- en laagspanningsnet, netbeheerders, netverzwaringkosten, netwerk (13), pijpleidingen (2), pijpleidinginfrastructuur, Slim laden, Smart charging, systeemstudie (9), tankinfrastructuur (2), tracé buisleidingen, warmtenetten (16), waterstofnet, waterstofnetwerk
Klimaat	klimaatafspraken, Klimaatakkoord (2), klimaatlim landschap, Parijs op z'n Zeeuws
Klimaatadaptatie	KaSZ, klimaatadaptatie, Klimaatadaptatie Strategie Zeeland

**Thema volgens Waardelijst STOP/
TPOD versie 1.0.3**

Thema volgens vrije keuze

Thema uit Waardelijst die gebruikt is voor thema uit vrije keuze

Klimaatmitigatie	afvangen CO ₂ , CCS (3), CCU (2), CO ₂ afvanginstallatie, CO ₂ besparing, CO ₂ gebruik, CO ₂ neutrale energie, CO ₂ opslag (2), CO ₂ reductie (36), CO ₂ -vrije energiedragers, CO ₂ -vrije grondstof, CO ₂ -vrije waterstof, groen produceren, hergebruik CO ₂ , klimaatneutrale glastuinbouwsector, opslag CO ₂ , reductie van broeikasgassen, regelbaar CO ₂ -vrij vermogen (2), vermindering gebruik fossiele brandstoffen, zero emissie vaart (2), Zero-emissiezones (2)
Kostenverhaal	begroting, besteding middelen, cofinanciering, financiën, kosten, kosten (CAPEX)
Landbouw	agrarische daken (3), landbouw (10), landbouwgrond, klimaatlim landschap, landschap
Landschappelijke waarden	Agenda Landelijk Gebied
Leidingen	buisleidingen, buisleidingen infrastructuur (4), pijpleidingen (2), pijpleidinginfrastructuur
Logistiek	CO ₂ transport (2), Goederenvervoer (5), Logistiek (9), Scheepvaart (4), Stadsdistributie (2), Transport (6), transport CO ₂ (2), transport waterstof, verduurzaming logistieke sector (2), zwaar transport
Milieu algemeen en overige milieuaspecten	verbetering leefomgeving en milieu
Monitoring	ambitie (2), data (3), doel, doelstellingen (2), evaluatie, gegevens (2), indicatoren, monitor, monitoring
Natuurgebieden	natuurgebieden
Nieuwbouw	nieuwbouwwijken
Recreatie en toerisme	recreatie (11), Recreatievaart (2)
Recreatiewoning	recreatief vastgoed (3)
Regionale samenwerking	ambtelijk kernteam, deelnemers sectortafel, grensoverschrijdende samenwerking, integraal samenwerken, jongerenparticipatie, ontwikkeling RES, organisatiestructuur RES Zeeland, participatie (10), participatiecoalitie, platform SDR (2), procesmanager, programmaorganisatie RES, regionale inzet, RES, RES-netwerk, RES-organisatie, RES-partners, RES-regio, samenwerking (14), samenwerkingsnetwerk, samenwerkingsovereenkomsten (2), samenwerkingsverband, sectortafels (4), Smart Delta Resources, SDR (3), stuurgroep RES Zeeland (2), uitvoering RES, uitwerking concept-RES, uitwerking RES, voorzitter sectortafel, Gebouwde Omgeving, Elektriciteit, Mobiliteit, Zeeuwse bod, Zeeuwse energiedialoog, Zeeuwse industrietafel
Ruimte voor toekomstige functies	gebieden, ruimtegebruik (2)
Ruimtelijke aspecten	gebieden, gebiedsaanpak, meervoudig landgebruik, ruimtegebruik (2), ruimtelijke impact, solitaire gebieden
Ruimtelijke kwaliteit	gebieden, omgevingsvisie, verbetering leefomgeving en milieu
Spoorwegen	Spoor (2)
Toerisme	toerisme
Veehouderij	veehouderij
Water en watersystemen	Energie uit water, havengebied (2), Havens (2), water, zeehaven

Thema volgens Waardelijst STOP/
TPOD versie 1.0.3

Thema volgens vrije keuze

Thema uit Waardelijst die gebruikt is voor thema uit vrije keuze

Waterkracht	Energie uit water, getijde energie (2)
Watersystemen	aquathermie (7), Duurzaam GWW (7), osmose (2)
Wegen	Duurzaam GWW (7)
Wind	kleine windmolens, Wind en Zon (2), wind op zee, windenergie (19), windmolenpark
Wonen	nieuwbouwwijken, particuliere woningbouw (2), sociale woningbouw (2), verwarming woningen (2), woningen (19)
Zon	Wind en Zon (2), zonne-energie (24), zonneladder (2), zonnepanelen (2), zonneparken, zon-PV (2)

Bijlage 2.b – Lijst met thema's uit de waardelijst versie 1.0.3 die niet konden worden gekoppeld aan Zeeuwse thema's vrije keuze

Lijst met thema's die zijn genoemd in de Waardelijst, maar die niet zijn gekoppeld aan een thema volgens de vrije keuze

A

Aardkundige waarden
Afval
Algemeen
Archeologie

B

Beschermd stads- en dorpsgezicht
Bestaande bouw
Bijzonder reliëf landschap
Bodem stortplaats
Bodemdaling
Bodemkwaliteit
Bouwwerken
Bouwwerkinstallaties
Bouwwerkzaamheden
Brandveilig gebruik bouwwerken
Bruikbaarheid

C

Cultureel erfgoed
Cultureel erfgoed en landschap
Cultuurlandschappen

D

Dagrecreatie
Detailhandel
Drinkwater

E

Ecologie
Energie label
Externe veiligheid

F

Fiets en wandelroutes
Fietsinfrastructuur en wandelpaden
Financiële zekerheid

G

Gebruik van bouwwerken
Gebruiksfunctiewijziging
Geluid
Geluid van activiteiten
Geluid van industrieterreinen
Geluid van luchthavens en luchtvaart
Geluid van spoorwegen
Geluid van wegen
Gesloten of voormalige stortplaats
Geur
Geur van agrarische activiteiten

Geur van industriële activiteiten
Geur van rwzi's
Gezondheid
Grondwater(bescherming)

H

Handhaving en uitvoering
Heffingen

J

Jachthaven

K

Kabels en leidingen
Kleinschalig besloten landschap
Kleinschalige recreatie

L

Landelijke functies
Leisure
Lichthinder
Luchthavens
Luchtkwaliteit

M

Marien
Mijnbouw
Milieueffectrapportage
Militaire infrastructuur

N

Natuurbegraven
Natuurbeheer
Natuurbescherming
Natuurlijke hulpbronnen

O

Ontgrondingen
Open stortplaats
Openbare buitenruimte
Oppervlaktewater(bescherming)
Overgangsrecht
Overige natuur

P

Procedures
Procedures aanwijzing locaties rijkstaken
Procedures bevoegd gezag en betrokkenheid omgevingsvergunning
Procedures digitaal stelsel omgevingswet
Procedures projectprocedure

R

Regionale woonagenda
Risico's van branden, rampen en crises

S

Schade
Sloopwerkzaamheden
Stedelijke functies

T

Tijdelijke bouwwerken
Toegankelijkheid
Trillingen

V

Vaarwegen
Veiligheid
Verblijfsrecreatie
Verbouw
Verplaatsen van bouwwerken
Vollegrondteelt
Voorkeursrecht en onteigening
Vorzieningen
Vrijkomende (agrarische) bebouwing

W

Waardevol open landschap
Wateroverlast
Waterschaarste
Waterveiligheid
Werelderfgoed
Woon- en leefklimaat

Z

Zwemwaterkwaliteit

Bijlage 2.c. – Overzicht met Zeeuwse thema's vrije keuze zonder synoniem in
Waardelijst bij standaard STOP en toepassingsprofiel TPOD versie 1.0.3

Lijst volgens vrije keuze zonder synoniem uit Waardelijst

(petro)chemie
2030 (2)
2050 (7)

A

Aanbesteden (3)
aanbevelingen (3)
aanpak
aardgas (5)
actualisatie
adviezen
afspraken (3)
afstemming (2)
afwegingskader
Ambitie 2030
analyse
arbeidsmarkt (4)
arbeidsmarktbehoefte
Autonoom (3)

B

bedreiging (2)
beroepseisen (2)
besluitvormingsproces
bestuurlijk draagvlak (2)
betaalbaarheid
betrokkenheid (2)
bevindingen
Binnenvaart
blauwe waterstof (2)
borging
botsproef
bouwstenen
Bouwverkeer (2)
budget
Bus (3)

C

Campus Zeeland
capaciteit
chemische processen (2)
CO₂ (2)
CO₂ levering
CO₂ reststroom
CO₂ uitstoot (6)
communicatie (7)
conclusies (2)
consortiumvorming

D

dakconstructies
Deelauto (3)

dialogoog (2)
Doelgroepenvervoer (2)
doorrekening PBL (2)
draagvlak

E

economische ontwikkeling
economische optimalisatie
effecten arbeidsmarkt
eigenaarschap
eisen arbeidsmarkt
eisen scholing
electrolyser
Emissie (16)
EU (2)

F

faciliteren
Fast Ferry, Ferry (3)
Fiets (4)
financiële bijdrage
financiële instrumenten (2)
financiële ondersteuning (2)
foodsector
fossiele grondstof
fossiele waterstof
frequentie

G

gassen
governance
grensoverschrijdend
grijze waterstof
grondstof (5)
grondstoffensysteem

H

haalbaarheid

I

import (3)
industriële processen
industriële symbiose (2)
informatie
inhoud
innovatie
inspiratie
integrale afweging
inventarisatie (2)
investeringsplannen
isolatie (24)

K

kans (2)
kennisontwikkeling
keuze
knelpunten

L

landelijke ondersteuning
leeswijzer
levering zuivere CO2
living lab

M

MaaS (3)
maatschappelijke betrokkenheid (2)
marktwerking (2)
methaanuitstoot
MKB
Mobiliteit (5)
multi-product/multi-core concept

N

netwerkaanpak
netwerkbedrijven
NPRES (2)

O

Omgevingsplan (2)
Omgevingswet (3)
ondersteuning
onderwerpen
onderwijs
onderzoek (2)
ontwikkelingen (3)
openbaar vervoer (4)
opgave
organisatie (4)
overheden
overheidsinstrumentarium

P

parameters
Parkeren (2)
PBL
Personenmobiliteit (4)
Personenvervoer
pilots (2)
Plan van Aanpak
planning (2)
potentie (3)
prioriteiten
proces (3)
procesgeld
productie (2)
productieprocessen
programmaliijn waterstof (2)
projecten (2)

projectkosten
projectontwikkelaars
provincie (2)
publiekscommunicatie

R

raamwerk
randvoorwaarden (3)
realiseren
regie
restopgave (2)
reststromen
Rijksoverheid

S

samenhang
schepen (2)
scholing (4)
SDR-studie
sectoren
Slimme mobiliteit (4)
statement
strategie (2)
strategische prioriteiten
synthesegas
synthetische nafta

T

technische opleiding
technologische ontwikkelingen (2)
toepassen van waterstof (2)
toets
transitieplan
tussendoel

U

uitgangspunten (2)
uitvoering (5)
uitvoeringsagenda
update

V

vaststelling
verkenning
Vervoermiddel
vervolg
visie (2)
voorbereiding
voortgang
Vrachtwagens (4)

W

waterstof (15)
waterstoffabriek
waterstofgebruik
waterstofhotspot
waterstofproductie

werkstructuur
werkwijze
Zeeuwse arbeidsmarkt (4)
Zeeuwse waterstofladder
zuurstof

